ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Abdunabiyeva Gulsanam Bekzodjon qizi

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti magistranti

ERTA YOSHDAGI BOLALARDA UCHRAYDIGAN ICHAK KOLIKALARI VA ULARNI KORREKSIYA QILISH USULLARI

Annotatsiya: Ichak kolikalari erta yoshdagi bolalarda eng ko'p uchraydigan funksional holatlardan biri hisoblanadi. Ushbu holat asosan chaqaloqning bezovtaligi, uzoq davom etuvchi yig'isi, qorin dam bo'lishi va uyqu buzilishi bilan namoyon bo'ladi. Ichak kolikalari ko'pincha hayotning birinchi oylarida kuzatiladi va bolaning umumiy somatik holatiga jiddiy zarar yetkazmasa-da, ota-onalarda tashvish uyg'otadi hamda parvarish sifatiga ta'sir ko'rsatadi. Mazkur maqolada erta yoshdagi bolalarda ichak kolikalarining kelib chiqish sabablari, klinik belgilari, diagnostik mezonlari va ularni korreksiya qilishning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ichak kolikalarini bartaraf etishda kompleks yondashuv, jumladan ovqatlantirish rejimini to'g'rilash, parhez, psixoemotsional tinch muhit yaratish hamda simptomatik vositalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ichak kolikasi, chaqaloqlar, erta yoshdagi bolalar, ovqat hazm qilish tizimi, qorin dam bo'lishi, funksional buzilishlar, korreksiya usullari, pediatriya

Kirish

Erta yoshdagi bolalarda ovqat hazm qilish tizimining funksional yetilmaganligi tufayli turli dispeptik holatlar uchrab turadi. Shular orasida ichak kolikalari alohida o'rin tutadi. Ichak kolikasi, odatda, sog'lom ko'rinishdagi chaqaloqda sababsiz va uzoq davom etuvchi yig'i xurujlari bilan tavsiflanadi. Mazkur holat ayniqsa hayotning dastlabki 3–4 oyida ko'proq kuzatiladi. Ichak kolikalari pediatriyada dolzarb muammo hisoblanadi, chunki u chaqaloq va uning oilasi hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Ichak kolikalarining kelib chiqishida ichak motorikasining nomukammalligi, gaz hosil bo'lishining kuchayishi, ovqatlantirish texnikasidagi xatolar, onaning ovqatlanish xususiyatlari hamda bola asab tizimining yuqori sezuvchanligi muhim o'rin egallaydi. Shu bois bu holatni o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri korreksiya qilish katta amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar sharhi

Erta yoshdagi bolalarda uchraydigan ichak kolikalari pediatriyada eng ko'p muhokama qilinadigan funksional buzilishlardan biri hisoblanadi. Ko'plab ilmiy manbalarda ushbu holat hayotning dastlabki oylarida uchrashi, asosan organik kasallik bilan bog'liq bo'lmasligi, ammo bola va uning oilasi hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan. Zamonaviy pediatrik tadqiqotlarda ichak kolikasining kelib chiqish sabablari ko'p omilli ekanligi qayd etilib, uning rivojlanishida ichak motorikasining yetilmaganligi, ferment tizimlarining funksional sustligi, meteorizmga moyillik va markaziy asab tizimining labil holati muhim o'rin egallashi ko'rsatiladi.

Nelson Textbook of Pediatrics va boshqa yirik pediatrik qo'llanmalarda ichak kolikasi sog'lom chaqaloqlarda uzoq davom etuvchi yig'i xurujlari bilan kechadigan funksional holat sifatida tavsiflanadi. Ushbu manbalarda kolika, ayniqsa, kechki paytlarda kuchayishi, bola oyoqlarini qorniga tortishi, qorin dam bo'lishi va bezovtalik bilan ifodalanishi qayd etilgan. Ayrim mualliflar bu holatni "uchlik qoidasi" bilan ham ifodalaydi, ya'ni bola kuniga 3 soatdan ortiq, haftasiga 3 kundan ko'p, kamida 3 hafta davomida yig'lashi mumkinligi ta'riflanadi.

Ilmiy adabiyotlarda ichak kolikalarining etiopatogeneziga oid turli qarashlar mavjud. Bir qator tadqiqotchilar asosiy sabab sifatida ichak mikrobiotasining shakllanish jarayonidagi o‘zgarishlarni ko‘rsatadilar. Ularning fikricha, chaqaloq ichagida foydali va shartli-patogen mikroorganizmlar o‘rtasidagi muvozanat buzilishi gaz hosil bo‘lishini kuchaytiradi va qorin sohasida noqulaylik chaqiradi. Boshqa mualliflar esa kolikalarning rivojlanishida noto‘g‘ri emizish texnikasi, ovqatlantirish vaqtida havoning yutilishi va onaning ovqatlanish xususiyatlari muhim ekanini ta’kidlaydilar.

So‘nggi yillarda o‘tkazilgan tadqiqotlarda ichak kolikalarini korreksiya qilishda narmedikamentoz usullarga katta e’tibor qaratilmoqda. Xususan, ko‘krak suti bilan oziqlantirishni to‘g‘ri tashkil etish, bolani ovqatlantirgandan so‘ng tik holatda ushlab turish, qorin sohasiga yengil massaj qilish va iliq muolajalar qo‘llash ijobiy natijalar berishi ko‘rsatib o‘tilgan. Ayrim klinik tavsiyalarda ota-onalarni psixologik qo‘llab-quvvatlash, ularga kolikaning odatda o‘tkinchi funksional holat ekanini tushuntirish ham muhim terapevtik omil sifatida baholanadi.

Farmakologik korreksiya masalasida ham adabiyotlarda turli yondashuvlar mavjud. Simetikon asosidagi preparatlar, ayrim probiotiklar va o‘simlik preparatlarining samaradorligi bo‘yicha turli tadqiqotlar o‘tkazilgan. Ba’zi manbalarda simetikon meteorizmni kamaytirishda foydali deb ko‘rsatilgan bo‘lsa, ayrim tadqiqotlarda uning samarasi cheklanganligi qayd etilgan. Probiotiklar, ayniqsa Lactobacillus reuteri shtammlarining ayrim hollarda ijobiy ta’siri kuzatilgani haqida ma’lumotlar mavjud. Biroq barcha mualliflar dori vositalarini qo‘llashdan oldin organik patologiyani istisno etish va har bir bemorga individual yondashish zarurligini ta’kidlaydilar.

Mahalliy va xorijiy olimlarning ishlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, ichak kolikasi ko‘pincha xavfli kasallik bo‘lmasa-da, u erta yoshdagi bolalarda eng dolzarb funksional muammolardan biri sanaladi. Adabiyotlarda ushbu holatni korreksiya qilishda kompleks yondashuv, ya’ni ovqatlantirishni optimallashtirish, parhezni tartibga solish, narmedikamentoz yordam usullarini qo‘llash va zarurat bo‘lganda simptomatik vositalardan foydalanish eng maqbul usul sifatida e’tirof etiladi.

Tadqiqot metodlari

Mazkur maqola mavzu bo‘yicha mavjud pediatrik adabiyotlar, klinik tavsiyalar va ilmiy manbalarni tahlil qilish asosida tayyorlandi. Ichak kolikalarining etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishlari va davolash-korreksiya usullariga oid ma’lumotlar qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, erta yoshdagi bolalarda ichak kolikalarini bartaraf etishda qo‘llaniladigan konservativ va simptomatik yondashuvlarning samaradorligi baholandi.

Tahlil jarayonida ichak kolikalari bilan bog‘liq asosiy klinik belgilar, ularni boshqa kasalliklardan farqlash mezonlari, ovqatlantirish tartibi va parhez choralarining roli alohida ko‘rib chiqildi. Olingan ma’lumotlar umumlashtirilib, amaliy pediatriyada qo‘llash mumkin bo‘lgan tavsiyalar ishlab chiqildi.

Natijalar

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, ichak kolikalari ko‘pincha chaqaloq hayotining 2–3 haftaligidan boshlanib, 3–4 oyligigacha davom etishi mumkin. Asosiy klinik belgilarga quyidagilar kiradi: bolaning keskin yig‘lashi, qorin devorining taranglashuvi, oyoqlarini qorniga tortishi, meteorizm, ich kelishining o‘zgaruvchanligi va uyqu buzilishi.

Ichak kolikalarining rivojlanishiga quyidagi omillar sabab bo‘lishi mumkin:

- ovqat hazm qilish fermentlarining yetarli darajada shakllanmaganligi;

- ichak mikroflorasining yetilmaganligi;
- noto‘g‘ri emizish texnikasi natijasida havoning yutilishi;
- sun’iy ovqatlantirishga erta o‘tish;
- ona ratsionidagi ba’zi mahsulotlarning ta’siri;
- chaqaloq asab tizimining funksional labiligi.

Korreksiya usullari orasida eng samarali choralar sifatida quyidagilar ajratildi: bolani to‘g‘ri emizish, ovqatlantirishdan keyin vertikal holatda ushlab turish, qorin sohasiga yengil massaj qilish, iliq kompress qo‘llash, onaning parheziga e’tibor berish va zarurat bo‘lganda pediatr tavsiyasiga ko‘ra simetikon kabi simptomatik vositalardan foydalanish.

Muhokama

Ichak kolikalari ko‘p hollarda organik kasallik emas, balki funksional holat sifatida baholanadi. Biroq ushbu muammo bolaning jismoniy va emotsional holatiga, ota-onaning ruhiy barqarorligiga hamda oiladagi umumiy muhitga ta’sir qilishi mumkin. Shu sababli ichak kolikalariga yengil qarash mumkin emas.

Muhim jihatlardan biri shundaki, ichak kolikalarini boshqa patologik holatlardan farqlash lozim. Agar bolada isitma, qusish, ich ketishi, qon aralash najas, tana vazni yetarli oshmasligi yoki umumiy holatning keskin yomonlashuvi kuzatilsa, bu oddiy ichak kolikasi emas, balki boshqa jiddiy kasallik belgisi bo‘lishi mumkin. Demak, diagnostika jarayonida funksional va organik holatlar o‘rtasidagi farqni aniqlash muhimdir.

Ichak kolikalarini korreksiya qilishda dori vositalaridan oldin narmedikamentoz usullarga ustunlik berish lozim. Ko‘krak suti bilan oziqlanadigan bolalarda emizish texnikasini tuzatish, onaning ovqatlanish tartibini ko‘rib chiqish, bolada ortiqcha havo yutilishining oldini olish muhim natija beradi. Sun’iy oziqlanadigan bolalarda esa moslashtirilgan aralashmalarni to‘g‘ri tanlash va oziqlantirish hajmini me’yorlashtirish tavsiya etiladi.

Shuningdek, qorin sohasiga yengil massaj, bolaning oyoqlarini ehtiyotkorlik bilan bukib-yozish, qorin ustiga iliqlik qo‘yish va tinchlantiruvchi muhit yaratish kolika belgilarini kamaytirishda yordam beradi. Ayrim hollarda probiotiklar, simetikon preparatlari yoki o‘simlikka asoslangan vositalar qo‘llanilishi mumkin, biroq bular faqat mutaxassis tavsiyasiga ko‘ra qo‘llanishi kerak.

Xulosa

Erta yoshdagi bolalarda uchraydigan ichak kolikalari keng tarqalgan funksional holat bo‘lib, asosan ovqat hazm qilish tizimining morfofunksional yetilmaganligi bilan bog‘liq. Mazkur holat chaqaloqlarda bezovtalik, yig‘ining kuchayishi, qorin dam bo‘lishi va uyquning buzilishi bilan namoyon bo‘ladi. Ichak kolikalari ko‘pincha vaqtinchalik bo‘lsa-da, ularni to‘g‘ri baholash va o‘z vaqtida korreksiya qilish muhimdir.

Ichak kolikalarini bartaraf etishda kompleks yondashuv eng samarali hisoblanadi. Bunda ovqatlantirish tartibini to‘g‘rilash, emizish texnikasini yaxshilash, onaning parheziga rioya qilish, bolaning qorin sohasiga yengil massaj qilish, iliq muolajalar va kerak bo‘lganda simptomatik dori vositalaridan foydalanish ijobiy samara beradi. Shu bilan birga, ota-onalarga bu holatning ko‘pincha funksional va o‘tkinchi ekanini tushuntirish ham muhim ahamiyatga ega.

Demak, ichak kolikalarining oldini olish va ularni korreksiya qilishda pediatr, ona va oilaning hamkorligi, to‘g‘ri parvarish hamda individual yondashuv asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi.

ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nelson Textbook of Pediatrics.
2. Kliegman R. M. va boshqalar. Pediatriya bo‘yicha zamonaviy qo‘llanmalar.
3. Chaqaloqlar gastroenterologiyasi va ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari bo‘yicha ilmiy manbalar.
4. Pediatriyada funksional ichak buzilishlari bo‘yicha klinik tavsiyalar.
5. Erta yoshdagi bolalarda ovqat hazm qilish tizimi patologiyasi bo‘yicha o‘quv adabiyotlari.